

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

Tárgy 308

Hely

Idő "18"

Személy

Helyszám

Szerző:

Cím:

Forrás:

Bp.

1930. I

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

A kártya, a tánc és a divat száz évvel ezelőtt Budapesten

Egy évszázad történelmi távlatából hívjuk életre a régi Buda és Pest kedves, primitív kedvteléseit, ártatlan örömeit, gyarlóságait és erkölceit.

Hogyan szórakozott Buda és Pest lakossága száz évvel ezelőtt, mivel és hol töltötte ünnepeit a dolgozó polgár, milyen szerepet játszott életében a kártya, a tánc, a dohányzás, voltak-e divatproblémái, általában milyenek voltak a női és férfiúi? Százestendő feljegyzések válaszolnak ezekre a kérdésekre és ezek a feljegyzések, ha a krónikások elavult mentalitásáról tanuskodnak is a mai modern ember megítélése szerint, ha az akkori állapotokat és erkölcsöket élesen elítélő kritikák ma, egy évszázad elmúltával, kuriozumokként hatnak is, egyet kétségtelenül bizonyítanak: azt, hogy lényegében száz év óta sem változott a társadalom élete, csak a divatok alakultak át, csak a gyarlóságok lettek modernebbeké.

*

Buda és Pest lakossága bizonyára megérdemelte azokat a súlyos leckéket, amelyekben a harmincas évek krónikásai részesítették. Ráth Mátyás már 1830-ban „elkeseredetten kirohan a pesti és budai nők páváskodása ellen, amivel csuffá teszik férjeiket“. De még erőlyesebb és tekintélyesebb ostromozója akad az akkori kor társadalmi gyarlóságainak dr. Jankovich Antalnak, József nádor udvari orvosának személyében. A palatinus orvos a valóssággal erkölcsi villámokkal feddi, korholja nagy feltűnést keltő németnyelvű könyvében a magyar és a német társadalmat, „amelynek életmódja Szodomára és Gomorára emlékeztet és amely életmódjával szégyent hoz nemzetére“.

„A pucc!“

— Egyenesen nevetséges, — írja — amit hölgyeink mértéktelen öltözködési hóbortjukban, elképesztő puccmániájukban művelnek. Minden nő arra törekszik manapság, hogy megtévessze azt a társaságot, amelyhez tartozik. Szeretné, ha külseje alapján itélnének fölötte

és azt hinnék róla, hogy jobb viszonyok között él, mint amilyenek között valójában tengődik. A középosztálybeli hölgy a külsőségekben azt a látszatot akarja kelteni, mintha vagyonszámba tartoznék. Vetekedni akar azokkal a hölgyekkel, akik sokkal gazdagabbak, mint ő. És ennek az áldatlan vetélkedésnek a következménye, — állapítja meg dr. Jankovich Antal — hogy „kedves hangulatu bálaink és nyilvános összejöveteleink lassankint teljesen elnéptelenednek. A szegény férjek nem bírják az iramot“.

Még néhány zokszó a gyötrelmesen szűk női cipők és a tüdő egészséges működését akadályozó, a kintzókamrákra emlékeztető fűzők ellen, azután a társadalom legalsóbb osztályáról ír jellemző sorokat József nádor orvosa.

— Mégis csak rettenetes, — írja — hogy már az utolsó szolgálólány sem tud uralkodni magán. A középosztály hihetetlen pucc-sóvárgása megfertőzte a női cselédséget is, aminek természetesen az erkölcsi következményei is súlyosak. Kérdelem, — írja — honnan veszi például az egyszerű, nyomorult kis konyhaleány azt a kabátot, amelynek ára egész évi béréért meghaladja? Valóssággal zavarba jön az ember, amikor valamely nyilvános helyen nagyszerűen kiöltözött szobalányával vagy szakácsnéjával találkozik és látja, hogy azokra a kezekre, amelyek csak a seprőhöz és a mosogatórongyhoz vannak szokva, vasárnaponként bizony pompás kis glazékesztyű simul.

„Kártya reggeltől estig.“

A harmincas évek krónikása fájdalmasan állapítja meg, hogy a kártyaszünet mértéktelen arányokat öltött a fővárosban. Holott — írja — bizony nagyon egészségtelen, fárasztja és módfelett gyöngíti a szemet, ha az ember gyertyafény mellett órákon át kártyázik és közben természetesen mérgeződik a vesztesége miatt. Különösen Budán olyan szenvedéllyé vált a kártyázás, hogy egészen nyugodtan a legnépszerűbb esti szórakozásnak tekinthető.

„...és a tánc?“

A tánc ellen — hangzik a súlyos megrovás — alapjában nem emelnék kifogást, ha a táncolók betartanák a tradíciókat. De mit látunk? Dühöngő tömegeket, amelyek valami egészen különös gyors valcert galoppoznak és azt a benyomást keltik, mintha a táncoló párokat

a tarantella csipte volna meg. A legtöbb ember egyszerűen meg sem tanul táncolni, csak odaáll a párjával és a zene ütemére ringatja magát és ugrál, mint a bolond. Azok a férfiak pedig, akik nem táncolnak, szemérmetlenül mustrálják a táncoló nőket. A táncszünet egyébként megfertőzte már az alsóbb osztályokat is. Különösen vasárnapokon és ünnepnapokon, minden évszakban, a cselédséghez tartozó személyekkel telnek meg a tánctermek.

„Szünet, dohányzás és szemüveg.“

Kellemetlen szokások“ címen éles kritikát mond Jankovich Antal a társadalom egyre jobban elburjánzó szünet, dohányzás és ok nélküli szemüvegviselés ellen. Megállapítja mindezekkel, hogy Buda és Pest magyar társadalmában többet dohányzik, mint szünet, a német társadalom viszont szünetesebben szünet a dohányt, mint dohányzik. A dohány rácsálása — írja — kizárólag a legalsóbb rétegekhez tartozó munkások és katonák szokása.

„Látjuk — állapítja meg — hogy hány fiatal ember betegszik meg a szívartól, illetőleg attól a piszoktól, amely a szívartó végén visszamarad. A szívartó az oka, hogy sok fiatal ember tüdőbajos lesz és légesőhurutban szenved.“

Óva int a palatinus orvos attól is, hogy az égő cigarettákat meggondolatlanul eldobálják, mert ebből „veszedelmes tűzvészek“ támadhatnak. Általában megállapítja, hogy a dohányzás csökkenti a szellemi képességeket. Igaz viszont, — írja — hogy a fogaknak nem árt a füst és a nikotin, aminek bizonyítékául megemlíti, hogy a nők nem dohányoznak és mégis jobban ki vannak téve a fogbetegségeknek, mint a férfiak.

Szigoru intelmét a következő szavakkal végzi:

— A vendéglőkben és kávéházakban olyan rettenetes dohányoznak, hogy az ember a füstfelhők miatt a legközelebbi szomszédját is alig látja. És akit rossz sorsa arra kényszerít, hogy egy ilyen helyiségben csak egy negyedórát is eltöltsön, az később olyan rossz szagot terjeszt maga körül, hogy a legjobb, ha legalább egy napra senkit sem enged a közelébe.

— És a szemüvegviselés? Erről csak felháborodással írhatunk. Fiatalemberünk csak azért hordanak szemüveget, hogy feltűnést keltsenek vele. Egyszerű divatból üveget raknak a szemükre. Azt hiszik, hogy a kedves természet mostohán bánt velük, amikor csak két szemet adott nekik, holott négy szemre van szükségük.